

האם צריך לריב כדי להיות קרובים?

יש משפט ששמעתי לא פעם, והוא תמיד מצלצל לי מוזר באוזן:

"אי אפשר לאהוב באמת בלי לריב. אם לא רבים, זה לא אמיתי. רק אחרי ריב טוב מרגישים קרובים". משהו בזה נשמע "חכם", אפילו פסיכולוגי... אבל בפנים, משהו בי מתקומם. באמת? כדי שיהיה לנו קשר חם, אנחנו צריכים לעבור דרך צעקות, מילים קשות, דמעות ופגיעות? הדברים שכל כך נוגעים בכולנו צריכים ליבון והבהרה.

ראשית כל, כדי להבין מה באמת קורה כשאנחנו בוחרים לא לריב, נביא כאן את דבריו הנחמדים מפיו של רבנו ה"חפץ חיים", שממחיש בצורה חיה מה גדול כוחו של אדם שמוותר על מריבה.

חז"ל אומרים (מנחות כט, ב): "כל מי שתולה את ביטחונו בה", הרי הוא מחסה לו בעולם הזה ובעולם הבא". ה"חפץ חיים" מסביר שהביטוי "כל התולה" כולל לא רק מי שנמצא באמצע מצווה גדולה והוא בוטח בה, אלא גם אדם פשוט, בסכסוך פשוט, בדברים שנראים הכי יומיומיים.

הוא נותן על כך משל נפלא:

אב יושב בראש השולחן, וכל ילדיו סביבו. הוא מחלק לכל אחד מנה, ופתאום אחד הילדים חוטף את הצלחת של אחיו.

הילד שנגזלה ממנו המנה יכול מיד לזנק עליו, לחטוף בחזרה, לצעוק ולהילחם על שלו. אבל במקום זאת הוא קם, ניגש אל אביו ואומר: "אבא, ביקשתי ממנו שיחזיר לי והוא לא רצה. אני יודע שאינך אוהב לראות אותנו רבים ומכים זה את זה. לכן לא רבתי איתו ולא החזרתי לו כגמולו. עכשיו, אם אתה חושב שמגיע לי, תן לי בבקשה מנה אחרת".

האב שומע את דבריו, מנשק אותו, ונותן לו מנה גדולה וטובה יותר. ואומר לו: "בני, מצאת חן בעיניי בזכות מידותיך הטובות. אחיך השוטה יישאר עם המנה שגזל, ולך – בשעת הסעודה האחרת – אתן כפלים, ולו לא אתן בכלל".

אבל מה קורה אם הבן לא בא לאבא, אלא קופץ על אחיו, מכה אותו, צורח, משיב מלחמה? גם אם האמת איתו – המראה הזה כואב מאוד לאביהם. "מדוע לא באת אליי?" הוא אומר בליבו. "הייתי נותן לך יותר ממה שחשבת. למה הייתי צריך לראות אתכם רבים בשביל חתיכת אוכל?"

אומר ה"חפץ חיים" – ככה זה גם אצלנו. הקב"ה נותן מזון לכל ברואי, "נותן לחם לכל בשר", והוא אביהם של ישראל: "בנים אתם לה' אלוהיכם". הוא רוצה בשלום בניו ואינו רוצה במריבותיהם. כמו שנאמר בתנא דבי אליהו (פרק כח) שהקב"ה אומר לישראל: "בני אהובי, כלום חסרתי דבר שאבקש

מכם? ומה אני מבקש מכם? אלא שתהיו אוהבין זה את זה, ותהיו מכבדין זה את זה, ותהיו יראים זה מזה וכו'".

לכן, כשאדם נפגע מחברו ומבקש ממנו שיפסיק, אך חברו אינו רוצה, והוא פונה לקב"ה ומבקש: "ריבונו של עולם, תן לי ממקום אחר, כדי שלא אצטרך לריב עם חברי", בוודאי שימצא על כך חן בעיני ה' (שמירת הלשון, שער התבונה פרק יא).

מדובר במשהו אדיר: לא רק להתאפק ולשתוק, אלא לבחור שלא להיכנס לריב כי ה' לא אוהב את זה, ולתלות את הביטחון בה' שהוא כבר יחזיר לנו מה שהפסדנו.

וכדאי לזכור: הדברים הללו נוגעים לכל אחד מאיתנו, גם למי שאינו חי בבית משלו.

כל מי שחי בחברותא, בפנימייה, או בכל מסגרת שהיא, וגם מי שחי בשכנות קרובה, או נפגש שוב ושוב עם בני משפחה, יודע כמה קל להיפגע מדברים קטנים: מילה לא מדויקת, צחוק לא במקום, או אי התחשבות רגעית. גם שם עומדת אותה בחירה: להתפרץ – או לעצור רגע, לנשום, ולהחליט לא להיגרר למריבה?

דווקא במצבים של קרבה מתמשכת, כשנפגשים יום-יום או לעיתים תכופות, מידת הוויתור היא אחד הכוחות שבונים את האישיות.

מי שבחר לוותר על ריב קטן ולהעדיף שיחה פתוחה וניסיון ליישר הדורים, מתוך התבוננות בגודל מעלת השלום, בונה לעצמו מידה של אמת ושלום שתלווה אותו כל חייו. וכמו במשל של ה"חפץ חיים": לפעמים הוויתור הקטן הזה פותח לאדם שער גדול ממקום אחר, באופן שאינו מעלה על הדעת.

באחד הימים אחרי שלמדתי את החפץ חיים, עלתה בליבי שאלה:

האם כל זה נכון גם אצל בני זוג? בבית?

כאשר אחד נפגע מדבר קטן או גדול, קורה שמדברים, מסבירים, מבקשים – והצד השני לא מקבל, נשאר בשלו, ונשארים מתוסכלים. האם לא נכון אז לפנות בתפילה לבורא עולם ולומר: אבי שבשמים, יכולתי לריב, אבל אני יודע כמה אתה מתעב מריבות, לכן אני בוחר לשתוק. ובכל זאת אני מבקש ממך: אנא, תמלא לי את מה שאני חסר בדרך אחרת, מידך הרחבה והמלאה...

ואולי זו טעות להתאפק? אולי נכון דווקא לתת ביטוי לכעס, לשים דברים על השולחן בצורה חדה, אולי אפילו כואבת? הרי יש מי שטוענים שדווקא אחרי עימות או ריב מרגישים קרובים יותר.

כאן, אני מאמין, נכנסת ההבחנה החשובה: אפשר וצריך לדבר. צריך להסביר מה כואב לנו. צריך לשתף, ולפעמים גם לבכות – מתוך מטרה לתקן ולשפר את הקשר.

אבל יש הבדל גדול בין שיחה לבין מריבה.

שיחה – כן. דברים נוקבים – כן. מריבה – לא.

ועדיין נשמעת לא פעם טענה הפוכה: "אם לא רבנו אף פעם, סימן שאנחנו לא באמת קרובים. אהבה אמיתית מופיעה רק אחרי שבירת כלים. לוחצים, מתפוצצים, צורחים, ואז, אחרי הסערה, מגיע הפיוס והקרבה. בלי זה, הקשר מנומס, לא אמיתי".

הטיעון הזה נשמע חזק. אבל נדמה לי שהוא מערבב שני עולמות שונים לגמרי. אפשר לבטא כאב אמיתי, ובכל זאת לא להגיע לעימות.

כאשר יש כאב אמיתי, נכון וחשוב לדבר עליו בפתיחות. אפשר לומר: "נפגעת", בלי להאשים. אפשר לומר: "קשה לי", בלי להרים את הקול. אפשר לשתף, להסביר ולבקש שינוי, מבלי להפוך את השיחה למריבה שתוביל לפגיעה ולשבירת הכלים.

מריבה אינה תנאי לקרבה, אלא פעמים רבות דווקא המכשול שלה. ככל שאני שומע יותר סיפורים ופוגש יותר משפחות, כך אני משתכנע יותר שקשר אמיתי אינו נבנה מעוצמת הפיצוץ, אלא מעומק השיחה שאחריה – ואפשר בהחלט להגיע אל אותה שיחה גם בלי הפיצוץ.

כדי שקשר יהיה אמיתי, הוא צריך תנועה – לא התנגשות.

אז לסיכום הדברים – האם כדי לאהוב צריך לריב?

לא ולא. זו טעות מוחלטת.

אלא מה, כדי לאהוב צריך להסכים לעורר תנועה בקשר, להיות מוכנים לומר את האמת בכנות – לא כדי להכאיב ולשבור, אלא כדי לבטא את הכאב. ואת המריבה, לעצור.

ולהפנות את הלב אל ה' בתפילה: "אבי שבשמים, הייתי יכול עכשיו לומר את כל מה שמציק לי, להסביר למה אני צודק ולפרוק את מה שיושב לי על הלב. אבל אני יודע שזה עלול להביא מריבה ופגיעה, ולכן אני בוחר לעצור. אנא ממך, תן לי את הכוח להתאפק, לסלוח, להרבות שלום, ולהשרות שכינה בביתנו".

ומכאן טבעי לעבור לדברי חז"ל הנוגעים לעניין:

חז"ל אמרו (חולין פט, א): "אין העולם מתקיים אלא בשביל מי שבולם את עצמו בשעת מריבה, שנאמר 'תולה ארץ על בלימה'". ועל אותו משקל אפשר לומר: אין הבית עומד אלא בזכות מי שבולם את פיו ברגע שבו הכי קל להרים את הקול.

ובסופו של דבר, זה אחד המקומות שבהם אנו צריכים לתלות את ביטחוננו בה': שבזכות שאנו מקיימים "בקש שלום ורדפהו", ונמנעים מלריב גם כאשר אנו משוכנעים שהצדק עמנו, ודאי יענה לתפילתנו, וייתן לנו רווח והצלחה ממקום אחר. כי הרבה דרכים יש לפנינו להיטיב ולהשיב לנו את מה שאנו חסרים.

וזו אחת המשימות הגדולות של בית יהודי: לא מי צודק יותר, אלא מי יודע לעצור ראשון. לא כל מילה חייבת להיאמר, ולא כל פגיעה חייבת לקבל תשובה מידית. לפעמים דווקא הבלימה הקטנה, המילה שלא נאמרה, התגובה שנעצרה רגע לפני שיצאה – היא שמביאה הכי הרבה שלום וברכה לבית.

וזו מחשבה יפה לקחת אל שולחן השבת:

לשאול את עצמנו ואת הילדים,

לא כמה פעמים צדקנו השבוע, אלא כמה פעמים הצלחנו לעצור רגע ולבחור בשלום.

